

Folketælling. Den største kortlægning af et lands historiske befolkning nogensinde er i gang. Vi får en danmarkshistorie, der ikke bare handler om udvalgte danskere, men om ALLE danskere.

Gårdejer Hansen og kokkepigen Laura

ANDERS LUNDT HANSEN

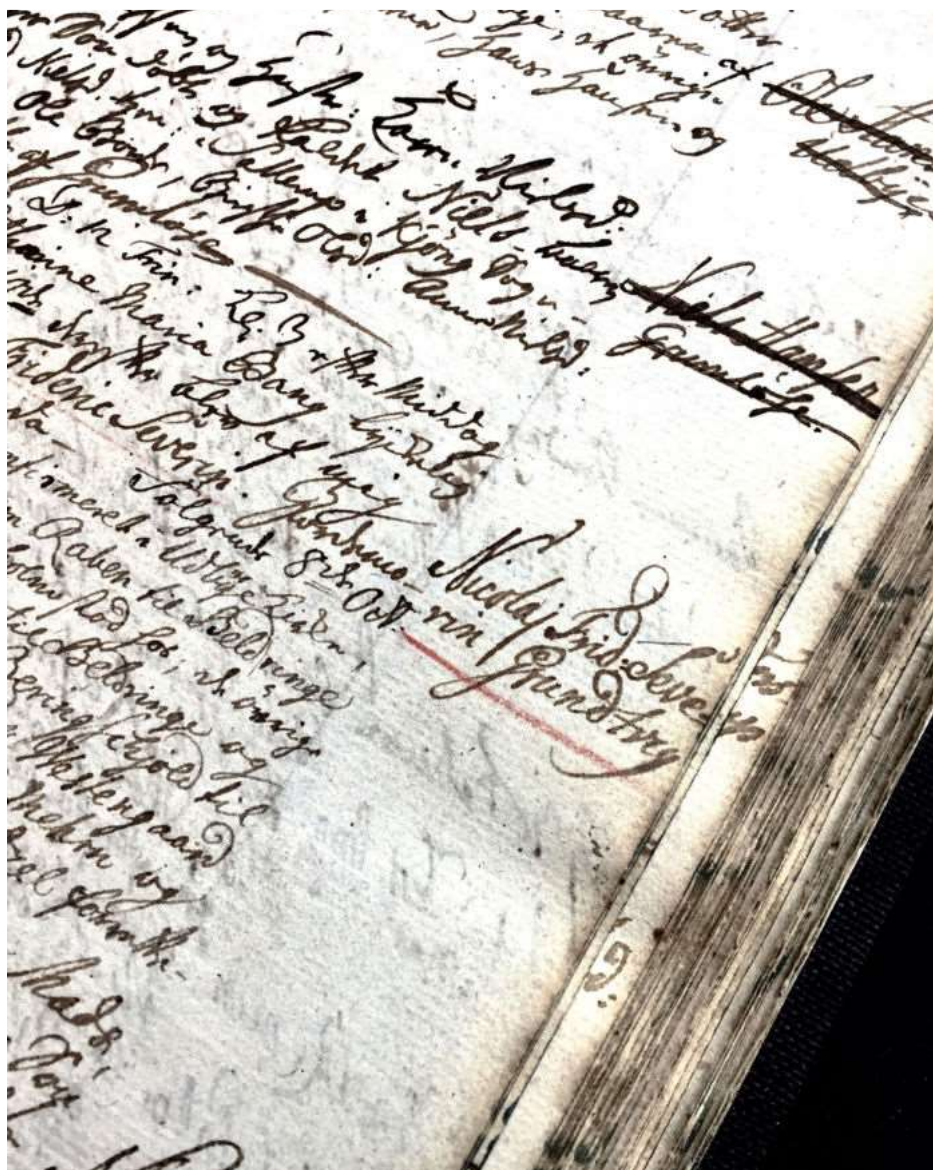
► LYT TIL ARTIKLEN

Danmark har af historiske årsager nogle af verdens mest omfattende kilder til almindelige menneskers liv og død de sidste 250 år. Vi har så mange folketællinger og velbevarede kirkebøger, at vi kan tegne et næsten komplet billede af den danske befolkning individ for individ fra midten af 1700-tallet og op til i dag.

Indtil videre har det dog kun været en teoretisk mulighed, for materialet var alt for stort til, at det kunne lade sig gøre i praksis. Men det har Anne Løkke, professor i historie ved Saxo-Instituttet, Københavns Universitet, og arkivar og forskningslektor ved Rigsarkivet Bárbara Revuelta-Eugercios lavet om på.

De står i spidsen for projektet Link-Lives, som gennem de gamle arkivalier kortlægger den historiske danske befolkning fra folketællingernes start i 1787 og indtil 1968, hvor cpr-nummeret blev indført, eller indtil hensynet til nulevende personer gør det umuligt at gå videre.

»Med Link-Lives kan vi gøre det, vi historikere har forsøgt i mange år, nemlig at fortælle almindelige menneskers historie,« siger Anne Løkke. »Vi kan følge de store demografiske bevægelser og så zoomer helt ind på det enkelte menneske og se, hvordan deres beslutninger om for eksempel ægteskab og børn blev til den store historie. Vi kan bevæge os i historien på en helt ny måde og med spørgsmål, som tidligere var umulige at få svar på.«

Grundtvig står opført i kirkebogen fra Udby Sogn i 1783. Foto: Julie Avery, Rigsarkivet.

Per Hansen og Per Hansen

Folketællingerne registrerede navn, alder, erhverv og stilling i husstanden for hver eneste indbygger i kongeriget og blev foretaget med jævne mellemrum fra 1787 og frem. Kunsten er at skabe forbindelse mellem oplysninger om den samme person i forskellige folketællinger. Hvis der for eksempel boede en gårdejer Per Hansen på Tåsinge i 1850, og der i 1860 igen er registreret en gårdejer Per Hansen, så er det jo meget muligt, at det er den samme person.

Men der var mange danskere med navnet Per Hansen, så måske er der i virkeligheden tale om en ny Per Hansen, mens den tidligere er død eller flyttet fra sognet? Historikerne i projektet undersøger derfor nøje, om der er en forbindelse – et af de links, som projektet er opkaldt efter – mellem de personer, der er nævnt i de forskellige folketællinger.

Alle disse oplysninger har været tilgængelige længe gennem landets arkiver, men der var for mange af dem. Befolkningstallet steg i 1800-tallet fra omkring 1 million til 2,4 millioner, og der var 14 folketællinger i århundredet. Så at spore hver eneste person gennem disse millioner af registerindføringer er praktisk umuligt.

Men Link-Lives har løsningen: maskinoplæring. Projektets forskere har manuelt kortlagt omkring 25.000 personer, linket dem fra folketælling til folketælling, sporet dem, der flyttede fra sogn til sogn, og fundet linket til deres sidste registerindføring i en begravelsesprotokol. De 25.000 personer og processen, der forbandt oplysninger fra folketælling til folketælling, arbejder forskerne så videre med i avancerede, selvlærende computerprogrammer.

»Vores link-team linker folketællinger og kirkebøger,« siger Bárbara Revuelta-Eugercios, »og de links bruger vi som træningsdata. Ved at træne maskinen med gode links kan vi få bedre resultater end med regelbaserede algoritmer. Vi træner maskinen, indtil vi har en model, som er meget dygtig.«

Maskinen aflurer, hvordan historikerne har skabt forbindelserne og for eksempel afgjort, hvornår der er tale om forskellige personer, som blot tilfældigvis deler navn eller fødselsdato. Derfra trænes algoritmerne, så de selv kan danne links fremover. Så skal de bare fodres med data, og så begynder det at gå stærkt. Projektet er indtil videre oppe på tre millioner maskinskabte livsforløb.

For at tjekke kvaliteten af maskinens arbejde beholder forskerne nogle af de manuelt etablerede links som en slags facitliste, så de kan kontrollere, om algoritmerne kommer frem til de rette resultater.

En amme i husstanden

For forskningen er perspektiverne enorme. Det store datasæt gør det muligt at besvare spørgsmål, som man aldrig har kunnet besvare før. For eksempel har en studerende hos Løkke undersøgt, hvor mange der brugte ammer. At lade andre kvinder amme ens barn forekom i 1700- og 1800-tallet ifølge de berettende kilder, men hvor udbredt var det egentlig? Det spørgsmål var tidligere umuligt at besvare selv for en professor, men med data fra Link-Lives har en studerende i historie nu opklaret sagen i en semesteropgave. Det var under én promille af husstandene, der brugte ammer, men det var en praksis, som holdt ved i århundreder.

Og hvis man vil vide, hvordan virkeligheden så ud for Laura fra *Matador*, så har en anden studerende undersøgt udbredelsen af kokkepiger, mens en tredje har set på, hvor mange gifte kvinder der havde et selvstændigt erhverv. Det var ikke mange, men de var der.

Når Link-Lives når videre, vil man kunne gå endnu længere og for eksempel undersøge, om det at have en amme i husstanden havde indflydelse på forhold som levetid, erhvervsmuligheder eller flyttemønstre for børnene.

At man på den måde kan spore udviklinger gennem mange generationer, gør også Link-Lives til en guldgrube for sundhedsforskningen. Arvelige sygdomme kan spores i en hidtil uset skala, og langtidseffekten af for eksempel epidemier vil man kunne følge fra slægtled til slægtled.

Når Danmark har så rige kilder på dette område, skyldes det enevældens kontrol med befolkningen. I 1700-tallet var Danmark-Norge låst i et dyrt oprustningskapløb mod Sverige. Derfor førte man nøje kontrol med alle ressourcer, herunder mennesker. Den praksis fortsatte efter freden, og demokratiet indfandt sig, og derfor har Danmark nu et forspring internationalt. Af samme årsag er også Sverige og Norge godt med i kapløbet, og Link-Lives samarbejder med begge lande.

Projektet hviler på et stort fundament af frivillige og slægtsforskere, som skriver eksempelvis begravelsesprotokollerne fra Københavns Stadsarkiv ind i et format, som computerne kan læse. Private slægtsforskere vil også efterhånden kunne bruge projektet, men i den nuværende form er det ikke detaljeret nok til, at de vil få noget ud af det:

»Slægtsforskerne ved meget mere om deres egne familier, end vi gør,« siger Løkke. »De kan skaffe detaljeret viden om enkeltpersoner, mens vi så at sige prøver at slå hele græsplænen på én gang. Link-Lives løber indtil 2024, og til den tid vil det stå som en datainfrastruktur i Rigsarkivet, som forskere kan benytte sig af. Efterhånden som forskere bruger dataudtræk, vil de også kunne lægge nye oplysninger ind, så det bliver en forskningsinfrastruktur, der gror i den retning, hvor folk bruger det.«

Lone Frank og de titusinde sjæle

Lone Frank og de titusinde sjæle 4:4 – Nyt syn på depression

00:00 / 35:22

Lone Frank

Lone Frank og de titusinde sjæle

En kalejdoskopisk og personlig dokumentar om forbindelsen mellem hjernen og det menneske, vi er. Lone Frank og de titusinde sjæle er støttet af Lundbec...

	Lone Frank og de titusinde sjæle 4:4 – Nyt syn på depression	35:22
	Viden om hjernen har til alle tider formet vores opfattelse af psyken og dens sygdomme. I sidste kapitel opdager Lone Frank en forskning, s...	Oct 14
	Lone Frank og de titusinde sjæle 3:4 – Lone Franks dæmoner	41:03
	Lone Franks depression gør hende nærmest ude af stand til at arbejde. I tredje kapitel opsøger hun psykiater Poul Videbæk på Glostrup Ps...	Oct 14
	Lone Frank og de titusinde sjæle 2:4 – Hjerne nr. 30: Fra forrykthed til psykiske problemer	38:01
	Har Lone Frank et slægtskab med hjernen i spand nr. 30? I andet kapitel griber hun tilbage i psykiatriens historie for at forstå, hvordan forry...	Oct 14
	Lone Frank og de titusinde sjæle 1:4 – Historien om de titusinde sjæle	32:34
	Lone Frank besøgte kældrene under det nedlagte sindssvøhospital i Risskov og får historien om verdens største samling af menneskehjær...	Oct 14

INTERVIEW